

Kakskeelse ja oraalse õppemeetodi mõju kurtide laste keelekasutusele

Kadri Hein

Annotatsioon

Kurdid kasutavad nii viipekeelt kui kõneldavat keelt igapäevases elus, seetõttu peetakse neid kakskeelseteks. Erinevalt kakskeelsetest kuuljatest seostub kurtide kakskeelsus kuulmislangusega, mille tõttu on nende ligipääs auditiiv-verbaalsele suhtluskanalile piiratud. Kurtide kakskeelsuses mängivad olulist rolli õpetussuunad, mille järgi haridust omandatakse. Kurtide koolides kasutatavad õppemeetodid erinevad peamiselt viipekeele ja kõneldava keele osatähtsuse poolest. Võib eristada järgmisi meetodeid: käeline, oraalne, kombineeritud, kakskeelne ja auditiiv-verbaalne meetod. Eesti kurdid õpilased omandavad enamasti haridust kakskeelse meetodi alusel Tallinna Heleni Koolis või oraalse meetodi teel Tartu Hiie Koolis. Et vaadelda, kuidas need meetodid mõjutavad kurtide keelekasutust, küsitleti mainitud koolide õpilasi. Uuriti, kuidas lapsed suhtlevad oma pereliikmete ja kuuljate sõpradega ning kuidas toimub suhtlus väljaspool kodu. Samuti küsiti, mis keelt peavad õpilased oma emakeeleks, mis tasemel nad viipekeelt ja eesti keelt oskavad ja kuidas nad hindavad oma pereliikmete viipekeele oskust.

Võtmesõnad: kakskeelsus, kakskeelne haridus, oraalne haridus, viipekeel, eripedagoogika

Kakskeelsus kurtide kogukonnas

Eristades individuaalset ja sotsiaalset kakskeelsust, kirjutavad Sherman Wilcox ja Phyllis Perrin Wilcox (1997: 46), et viimane viitab kahe või rohkema keele kasutamisele kogukonna igapäevaelus. Kuid iga sotsiaalselt kakskeelse kogukonna liige ei ole tingimata kakskeelne. Individuaalne kakskeelsus sõltub sellest, kuidas ja kus keeled on omandatud, kuidas need on eraldatud kognitiivses süsteemis ja kuidas suheldakse ükskeelsete ja teiste kakskeelsetega (Wilcox and Wilcox 1997: 47). Kurtide kakskeelsust mõjutavad ka kuulmislanguse aste, kahjustuse omandamise aeg (kõne-eelne või kõnejärgne) ja kodune keel. On võimalik, et kurt omandab viipekeele oma kurtidelt vanematelt ja asub kõneldavat keelt õppima koolis, samuti võib kuuljate vanemate kurt laps viipekeelega kokku puutuda alles koolis. Viipekeelt ja kõneldavat keelt on võimalik

kasutada sõltuvalt suhtluspartnerist ja olukorrast, kuid sama inimesega saab suhelda ka mõlemas keeles. Näiteks võib kurt vahel pöörduda kuulja poole kord kõneldavas keeles, kord viipekeeles. Ka ühe vestluse piires on võimalik üle minna viipekeelelt kõneldavale keelele ja vastupidi¹. Siiski eelistavad mõned kurdid kuuljatega suhtlemisel viipekeeletoõlgi abi ja teised kõnelevad ja loevad suu pealt. Esimesed kuuluvad viipekeelsete ja teised oraalsete kurtide hulka (Toom 2002: 31). Oraalsed kurdid identifitseerivad end pigem vaegkuuljatena ja peavad kuulmise puudumist puudeks. Kuuljatega suheldes räägivad nad kõneldavat keelt ja loevad suult. Viipekeelsed kurdid ei tunneta end puudega inimestena, vaid rühmana, kellel on oma kultuur ja keel. Nad kasutavad viipekeelt nii kurtide kui ka kuuljatega.

Eesti viipekeel

Eesti kurdid suhtlevad omavahel eesti viipekeeles. Eesti viipekeel on loomulik keel oma viipevara ja grammatikaga. Kurdid kasutavad viipekeelt igapäevaselt erinevates suhtlusolukordades ja suudavad end selles sama hästi väljendada kui kuuljad eesti keeles. Eesti viipekeel vastandina eesti keele auditiiv-verbaalsele suhtluskanalile toimib žestilis-visuaalses modaalsuses. Eesti viipekeeles on kasutusel sõrmendtähestik, kus igale tähele on vastava käekujuga sõrmend. Eestis tarvitatamaid sõrmendeid moodustatakse ühe käe abil. Sõrmendamise ei kuulu viipekeele leksikoni, seda võib pigem vaadelda abivahendina, mida kasutatakse sageli pärisnimede esitamisel. Kui kõneldavate keelte analüüsimisel räägitakse sõnavarast ja sõnadest, siis viipekeelte puhul vastavad neile terminitele viipevara ja viiped. Viibete moodustusühikud on käe asend, viipe moodustamise koht, käe liikumine ja peopesa orientatsioon (Laiapea jt 2003: 28). Viiplemine toimub viiperuumis; seda võib kirjeldada kui kolmemõõtmelist kindlate piiridega ala, mis ulatub viipleja puusadest üle pea, ühest väljasirutatud küünarnukist teiseni. Viiperuum jaguneb oma tähendusega piirkondadeks ja tasanditeks. Viipe ja ütluse tähenduse määramisel osutub oluliseks viipe asukoht, selle liikumise viis ja kiirus viiperuumis (Trükmann 2005: 95). Olulist informatsiooni annab ka viipleja nägu, pilgu suund, pea ja keha asend. Eesti viipekeele sõnajärg erineb eesti keele omast, näiteks

¹ Kõneldava keele–viipekeele koodivahetust käsitlevad pikemalt Ceil Lucas ja Clayton Valli (1992: 39–40).

küsimustes asub küsiviibe enamasti lause lõpus *'tahtma õun apelsin kumb; puudub kes'*. Eristatakse eesti viipekeelt ja viibeldud eesti keelt, viimase sõnajärg sarnaneb eesti keelele, kasutatakse palju sõrmendamist ja sageli saadetakse viiplemist häälega, nt *'kas sa tahad õuna või apelsini; kes puudub'*. Eesti viipekeel on registreeritud maailma keelte andmebaasis. Andmebaasi järgi on Eestis 4500 viipekeele regulaarset kasutajat, nende hulgas 2000 kurti, kes vajavad pidevalt tõlketeenust (Sutrop 2005). Eesti viipekeel tunnustati ametlikult üheks Eestis kasutatavaks keeleks 2007. aasta märtsis.

Õppemeetodid kurtide hariduses

Kurtide kakskeelsuses on oluline, kuidas kurt end ise identifitseerib, kas pigem kuuljate või kurtide hulka kuuluvaks. Selles mängib olulist rolli meetod, mille järgi kurt on õppinud. Kurtide õppemeetodid erinevad peamiselt selle poolest, kas soovitakse kujundada pigem kõnelevaid või viiplemaid kurte. Peamised õppemeetodid kurtide hariduses on käeline, oraalne, kombineeritud, auditiiv-verbaalne ja kakskeelne meetod (Toom 2002: 26).

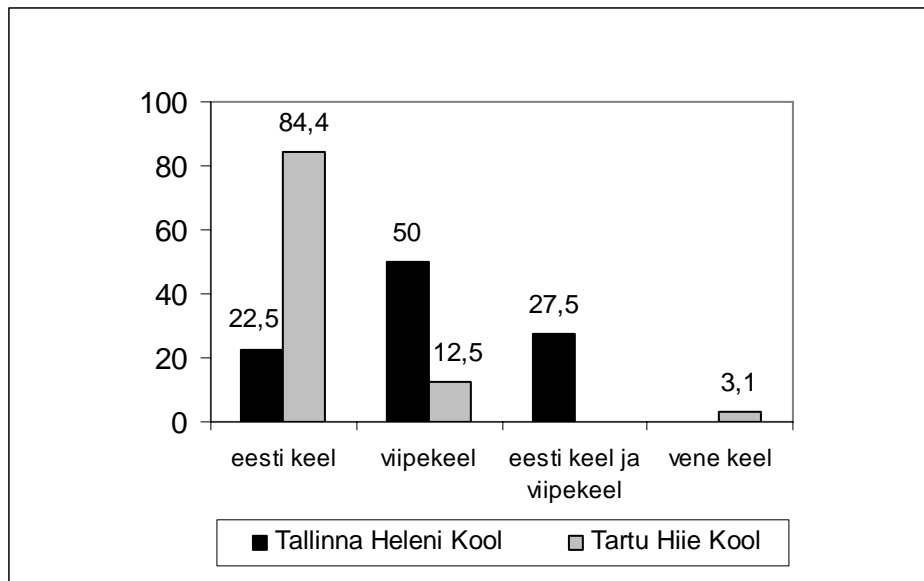
Käeline meetod sai alguse 18. sajandil Prantsusmaal. Esimene tuntum kurtide õpetaja oli Abbé de l'Épée, kes rajas 1771. aastal kurtide kooli Prantsusmaal (Easterbrooks ja Baker 2002: 3). Abbé de l'Épée lõi žestide süsteemi, milles esitati viipeid prantsuse keele sõnajärgiga. Selles nn metoodiliste viibete (*signes méthodiques*) käsitusviisis olid esindatud nii prantsuse viipekeele viiped kui ka artiklid, eessõnad, sidesõnad ja muutelõpud. Thomas Hopkins Gallaudet rajas Ameerikas 1817. aastal esimese kurtide kooli, kus omandati teadmisi esialgu metoodiliste viibete abil ja hiljem mindi üle viipekeelele. Oluliseks peeti ka kirjaliku kõne arendamist. **Oraalse** meetodi arendas 1750ndatel aastatel Saksamaal välja Samuel Heinicke: viiplemine jäeti kõrvale ja rohkem pandi rõhku kõnelemisele ja suultlugemisele. Oraalse õpetuse peamine eesmärk on see, et kurtid saaksid suhelda kuuljatega ilma vahendaja abita ja tuleksid ühiskonnas iseseisvalt toime. Ameerikas kasutas oraalset õppemeetodit Alexander Graham Bell (1847–1922), kes alustas õpetamist häälikutest ja liikus üle sõnadele ja lausetele. Kurtide hariduses on toimunud pidevad vaidlused oraalse ja käelise meetodi pooldajate vahel. Ameerikas diskuteerisid sel teemal Alexander Graham Bell ja Edward Miner Gallaudet. Bell soovis

keelustada viipekeele kasutamise ja kurtidest õpetajad, Gallaudet oli sellise mõtteviisi vastu, kuid nõustus lõpuks, et mõnedele õpilastele sobib oraalne meetod paremini. Ta rajas **kombineeritud** meetodi, kus ameerika viipekeelt kasutati õpetuskeelena, inglise keelt õpetati kirjutamise ning lugemise kaudu ja kõneõpetust anti neile, kellel sellest kasu võis olla. Kombineeritud meetod ehk totaalne kommunikatsioon saavutas Ameerikas suure populaarsuse 20. sajandil. Õpetamisse kaasati nii manuaalseid kui ka verbaalseid suhtlusvõimalusi: miimika, viiped, kirjutamine, lugemine jne. Selles meetodis saadavad õpetajad suulist kõnet viibetega – viibeldakse kõneldava keele süntaksi järgi. **Auditiiv-verbaalne** õppemeetod saavutas suurema populaarsuse 1970ndatel aastatel Kanadas. Meetodis pööratakse tähelepanu eelkõige kuulamisoskuse ja kõne arendamisele. **Kakskeelne** õpetus sai alguse 1960ndatel aastatel Ameerikas. Selles toetutakse viipekeelele, kõneldav keel on teise keele staatuses. Kakskeelne meetod käsitleb kurte kui keelelis-kultuurilist vähemusgruppi, kellel on võimalus suhelda kuuljatega viipekeeles tõlgi vahendusel.

Eesti kurtide hariduses on kasutusel olnud oraalne, kombineeritud ja kakskeelne meetod. Toom (2002: 28) osutab, et oraalne õppemeetod domineeris Eestis 20. sajandi keskpaigani. Selle meetodi järgi õpetati nii 1866. aastal rajatud Vändra Kurtide Koolis kui selle järglases, 1924. aastal asutatud Porkuni Kurtide Koolis. Viimases mindi siiski 1989/1990 õppeaastal üle kombineeritud meetodile. Tartu I Eriinternaatkool (praegune Tartu Hiie Kool), mis rajati 1941. aastal, kasutab põhilise meetodina oraalset õpetust – olulisel kohal on kõnelemine, suultlugemine ja jääkkuulmise kasutamine, abiks on ka sõrmendamine ja kirjutamine. Tartu Hiie Koolis õpetatakse eesti keelt esimese keelena ja inglise keelt A-võõrkeelena. Kakskeelse meetodi alusel hakati Eestis kurte lapsi õpetama alates 1994. aastast, mil rajati Tallinna Kurtide Kool (praegune Tallinna Heleni Kool). Koolis kasutatakse tänaseni põhiliselt kakskeelset õppemeetodit, mis tähendab, et eesti viipekeel on esimese keele staatuses ja eesti keelt õpetatakse teise keelena ehk A-võõrkeelena, B-võõrkeeleks on inglise keel. Koolis õpetavad nii kurdid kui ka kuuljad, kes kasutavad tundides viipekeelt ja kirjalikku eesti keelt. Kuuljaid õpetajaid, kes viipekeelt veel vajalikul tasemel ei oska, aitavad viipekeeletõlgid.

Küsitlus kurtide koolides

Et vaadelda, kuidas mõjutavad kakskeelne ja oraalne meetod kurtide keelekasutust, küsitleti Tallinna Heleni Kooli ja Tartu Hiie Kooli õpilasi. Uuriti, kuidas lapsed suhtlevad oma pereliikmete ja sõpradega ja kuidas toimub suhtlus väljaspool kodu. Samuti küsiti, mis keelt peavad õpilased oma emakeeleks, mis tasemel nad viipekeelt ja eesti keelt oskavad ja kuidas nad hindavad oma pereliikmete viipekeele oskust. Õpilased täitsid küsitluse kirjalikult, vajadusel selgitati küsimuste ja vastusevalikute sisu viipekeeles. Kokku osales küsitluses 72 õpilast keskmise vanusega 16,2. Tallinna Heleni Koolist küsitleti 40 õpilast: 19 tütarlast ja 21 noormeest, Tartu Hiie Koolist 32 õpilast, kellest 12 olid naissoost ja 20 meessoost. Heleni koolis küsitletud õpilastest olid 90% kurdid ja 10% vaegkuuljad, Hiie kooli informantidest 70% kurdid ja 30% vaegkuuljad. Enamik Tallinna Heleni Kooli ja Tartu Hiie Kooli õpilaste vanematest olid kuuljad (65,7%), kurte vanemaid oli 26,2% ja vaegkuuljaid 8,2%. Hiie kooli lapsevanemate hulgas esines rohkem kuuljaid (72,6%) kui Heleni kooli vanemate seas (58,8%). Enamik kahe kooli informantide õdesid (75,5%) ja vendi (67,6%) olid samuti kuuljad.

Joonis 1. Emakeel

Emakeele valiku küsimuse juures paluti õpilastel kirjutada, mis keelt nad ise oma emakeeleks peavad, mis keelega nad end samastavad. Jooniselt on näha, et oma

emakeeleks märkisid pooled Tallinna Heleni Kooli õpilastest viipekeele, eesti keele 22,5% vastanutest ja nii eesti kui ka viipekeele 27,5% õpilastest. Kui Heleni kooli õpilased leidsid, et neil võib olla kaks emakeelt, siis Hiie kooli õpilased valisid alati ühe keele. Enamik sealseid õpilasi vastas, et nende emakeel on eesti keel (84,4%), viipekeelt pidas emakeeleks vaid 12,5% õpilastest, üks küsitletu oli pärit perekonnast, kus räägitakse vene keelt. Enamik kurtide vanemate lapsi (61,9%) pidas emakeeleks viipekeelt, 63% kuuljate vanemate lapsi valis eesti keele. Tekkis siiski erinevus kahe kooli vahel: kui kurtide vanemate lapsed Heleni koolis eelistasid viipekeelt, siis Hiie koolis jagunesid nende vastused võrdselt eesti keele ja viipekeele vahel. Kuuljate vanemate lapsed Hiie koolis pidasid emakeeleks eesti keelt, Heleni koolis olid võrdselt esindatud eesti keel, viipekeel ja neid mõlemaid sisaldav vastus.

Küsimusele „Mis keelt sa kõige paremini oskad?“ vastas 72,5% Tallinna Heleni Kooli õpilastest „viipekeelt“. Mõned õpilased väitsid, et sellele küsimusele on raske vastata ja kirjutasid mõlemad keeled (17,5%). Ainult kümme protsenti Heleni koolis küsitletutest uskus, et nad oskavad eesti keelt kõige paremini. Küsimuse „Mis keelt sa kõige rohkem kasutad?“ vastused on võrreldavad eelnevaga: 75% õpilastest vastas, et nad kasutavad kõige rohkem viipekeelt, 17,5% väitsid, et nad kasutavad eesti keelt kõige enam, mõlema keele märkis 7,5% vastanutest. Erinevalt Heleni kooli õpilastest arvas enamik Hiie koolist pärit informante, et nad oskavad kõige paremini (75%) ja kasutavad kõige rohkem (78,1%) eesti keelt. Viipekeele märkis oma parimaks keeleks 9,4% ja kõige rohkem kasutatavaks keeleks ainult 15,6% Hiie koolis küsitletud lastest.

Tabel 1. Tallinna Heleni Kooli õpilaste suhtlemine pereliikmetega

	viipekeel (%)	rääkimine (%)	viibeldud kõne (%)	üksikud viiped (%)
ema	62,5	15	15	15
isa	47,5	27,5	12,5	12,5
vend	80	13,3	13,3	6,7
õde	55,6	16,7	16,7	11,1

Õpilastelt küsiti, kuidas nad pereliikmetega suhtlevad: kas viipekeeles, rääkimise ja suultlugemise teel, viibeldud kõnes (viibeldud eesti keeles) või kõne saatmisega üksikute viibete abil. Tallinna Heleni Kooli õpilased (tabel 1) vastasid, et pereliikmetega suheldakse viipekeeles: emaga suhtlemisel kasutas viipekeelt 62,5%, isaga 47,5% õpilastest. Vendadega viibeldi rohkem kui õdedega: 80% õpilastest kasutas vennaga suhtlemisel viipekeelt, õega suhtlesid sel viisil ligikaudu pooled vastanutest. Pereliikmetega suheldi ka rääkimise ja suultlugemise, viibeldud kõne ja üksikute viibete abil.

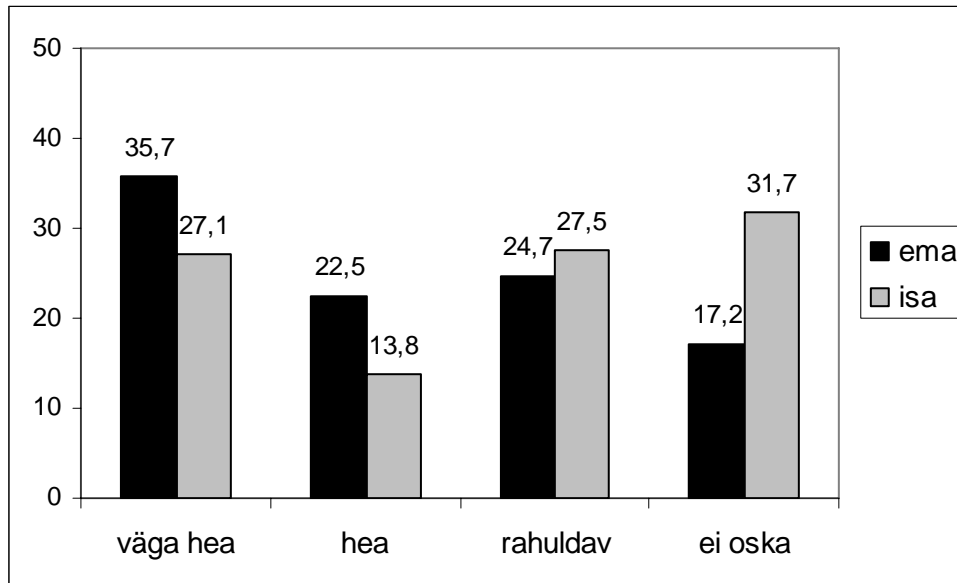
Tabel 2. Tartu Hiie Kooli õpilaste suhtlemine pereliikmetega

	viipekeel (%)	rääkimine (%)	viibeldud kõne (%)	üksikud viiped (%)
ema	31,3	59,4	3,1	15,6
isa	23,3	70	0	10
vend	36,8	31,6	10,5	21,1
õde	15,8	57,9	5,3	31,6

Tabel 2 osutab, et Tartu Hiie Kooli õpilased eelistasid ema, isa ja õega suheldes rääkimist, vennaga suhtlemisel olid peaaegu võrdselt esindatud viipekeel ja rääkimine. Tartu ja Tallinna õpilasi koos arvestades selgus, et emaga suheldi pigem viipekeeles (46,9%) ja isaga rääkimise teel (48,8%). Vennaga suheldi peamiselt viipekeeles (58,4%) ja õe puhul olid võrdselt esindatud viipekeel (35,7%) ja rääkimine (37,3%). Kui vaadelda koos ema, isa, õe ja vennaga suhtlemist, siis eristusid suhtlusviisid selgesti: üle poole Heleni kooli õpilastest (61,4%) viiples pereliikmetega, Hiie kooli õpilased eelistasid rääkimist ja suultlugemist (54,7%).

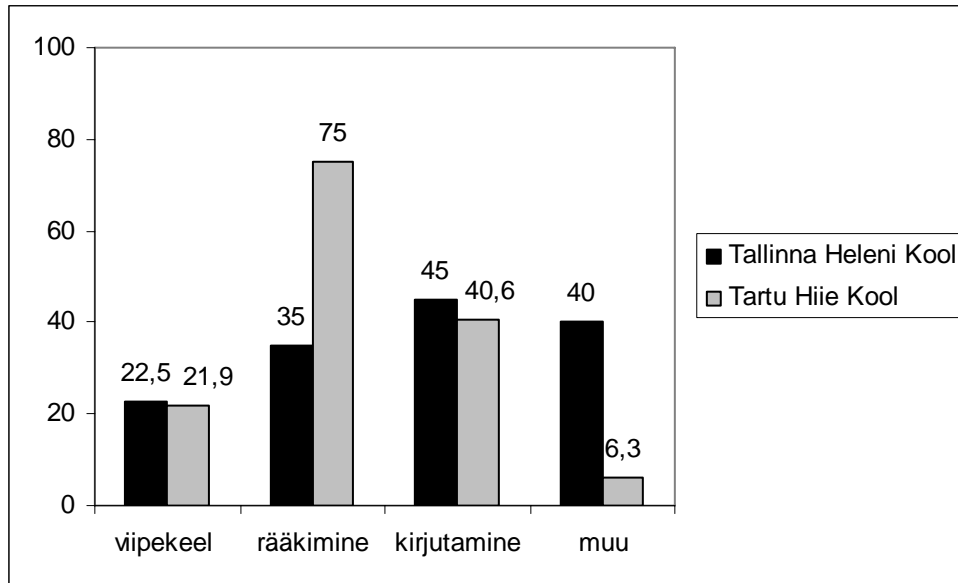
Küsitluses paluti informantidel anda hinnang oma eesti keele ja viipekeele oskusele. Heleni kooli õpilased hindasid oma eesti keele oskust heaks (65%) või väga heaks (22,5%). Hiie kooli lapsed olid oma hinnangutes tagasihoidlikumad: vastused jagunesid peaaegu võrdselt kategooriate „hea“ (50%) ja „rahuldav“ (46,9%) vahel, väga heaks pidas eesti keele oskust ainult 3,1% sealsetest õpilastest. Heleni kooli õpilased hindasid kõrgemini ka oma viipekeele oskust: väga heaks pidas seda 70% ja heaks 30%

informantidest. Hiie kooli õpilaste vastused jagunesid valikute „väga hea“ (50%) ja „hea“ (46,9%) vahel, rahuldavaks pidas oma viipekeele oskust 3,1% sealsetest informantidest.

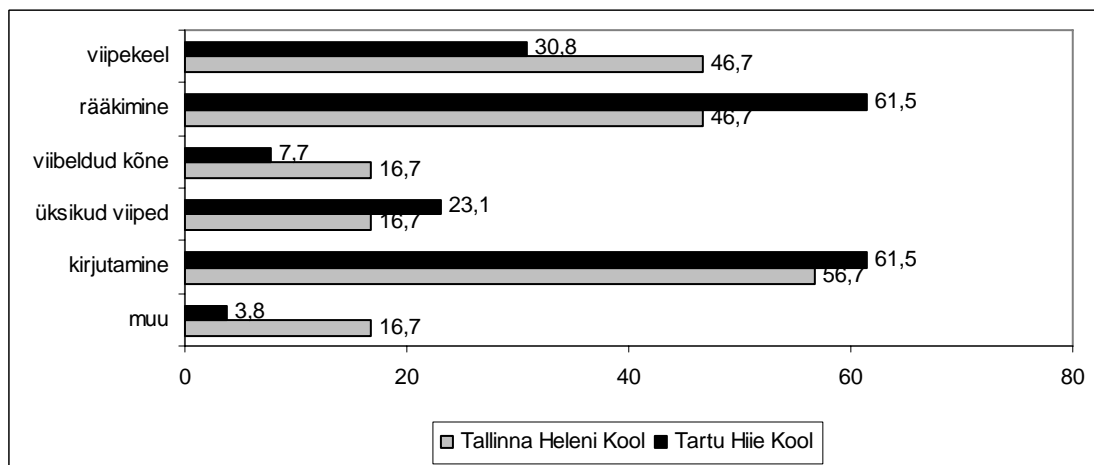
Joonis 2. Vanemate viipekeele oskus

Nii Tallinna kui ka Tartu õpilased hindasid ema viipekeele oskust kõrgemini kui isa oma (joonis 2). Suurim erinevus tekkis kategooria „ei oska“ juures: ema viipekeele oskuse iseloomustamiseks valis selle vastuse 17,2%, isa puhul 31,7% informantidest. Küsitlusest selgus ka, et õpilaste hinnangul oskavad vennad viipekeelt paremini kui õed. Venna viipekeele oskust pidas väga heaks 45,1% õpilastest, õe puhul jagunesid hinnangud põhiliselt kategooriate „väga hea“ (33%) ja „rahuldav“ (32,1%) vahel. Kõiki pereliikmeid arvestades ilmnas, et nende viipekeele oskus oli informantide sõnul parem Tallinna Heleni Koolis. Kui Heleni kooli õpilased arvasid, et pereliikmete viipekeele oskus on väga hea (49,7%) või hea (26,4%), siis Hiie kooli lastel esines kõige rohkem vastusevariante „ei oska“ (37,7%) ja „rahuldav“ (28,1%). Ainult 3,9% Heleni kooli informantidest vastas, et nende pereliikmed ei oska viipekeelt.

Joonis 3. Suhtlemine väljaspool kodu

Jooniselt 3 on näha, et Tallinna Heleni Koolis küsitletud lapsed suhtlesid väljaspool kodu enamasti kirjalikult (45%). Paljud õpilased valisid vastusevõimaluse „muu“, kus nad selgitasid, et kasutavad suhtlemisel erinevaid strateegiaid, nt „mõnikord räägin, kirjutatan või SMS“, „näitan näpuga“. Tartu Hiie Kooli õpilased suhtlesid väljaspool kodu peamiselt rääkimise ja suultlugemise teel (75%), kirjutamise osakaal oli samuti võrdlemisi suur (40,6%). Kategooria „muu“ all selgitati, et tõlgi abil viipekeeles suheldakse kõrvaarsti juures ja ametiasutustes, poes piisab ka soovitava eesemele osutamisest.

Joonis 4. Suhtlemine kuuljate sõpradega

Enamik Heleni (75%) ja Hiie (81,3%) kooli õpilasi kirjutas, et neil on kuuljaid sõpru. Joonis 4 näitab, et suur osa (56,7%) Tallinna Heleni Kooli informantidest suhtles kuuljate sõpradega kirjalikult, rääkimist ja viiplemist kasutati võrdselt (46,7%). Tartu Hiie Kooli õpilaste peamised suhtlusviisid olid rääkimine ja kirjutamine (mõlemad 61,5%). Vastustest ilmnest, et Hiie kooli õpilased kasutasid veidi rohkem kõne saatmist üksikute viibetega kui Heleni kooli informandid. Kategooria „muu“ all selgitati erinevaid kirjutamise viise: „kirjutan paberil“, „kirjutan MSNis“ või „kirjutan mobiiliga“.

Kokkuvõte

Küsitlusest selgus, et nii oraalset kui ka kakskeelset õppemeetodiga koolide õpilased suhtlevad kuuljatega, kuigi erinevalt. Õpilaste arvamuses pereliikmete viipekeele oskuse kohta esines samuti sarnasusi – usuti, et ema viipeleb paremini kui isa ja vend paremini kui õde; ema ja vennaga suhtlemisel kasutati ka viipekeelt rohkem. Vendade paremat viipekeele oskust võib seletada fakt, et vendade hulgas oli veidi rohkem kurte kui õdede seas.

Muus osas erinesid kahe kooli õpilaste hinnangud ja keelekasutus siiski suurel määral. Kakskeelset õpetust eelistava Tallinna Heleni kooli õpilased pidasid emakeeleks pigem eesti viipekeelt, oraalset meetodit kasutava Tartu Hiie kooli informandid eesti keelt. Heleni kooli õpilased arvasid, et nad oskavad kõige paremini ja kasutavad kõige rohkem viipekeelt, Hiie kooli õpilased vastasid, et eesti keelt. Mõnel kakskeelse õpetusega kooli õpilasel tekkis raskusi ühe keele valimisega ja nad kirjutasid vastuseks nii eesti keele kui viipekeele. Viimase oskust hinnati paremaks: Heleni kooli õpilased pidasid oma eesti keele oskust heaks ja viipekeele oskust väga heaks. Hiie kooli õpilased andsid madalamaid hinnanguid: nad pidasid oma eesti keele oskust heaks või rahuldavaks, viipekeele oskust heaks või väga heaks. Loomulikult peab arvestama, et need on kõnelejate isiklikud hinnangud, keeleoskust ei mõõdetud testidega.

Suhtluskeele valiku kohta ilmnes, et kakskeelse õppemeetodiga Tallinna Heleni kooli õpilased suhtlesid pereliikmetega pigem viipekeeles, oraalse meetodiga Tartu Hiie Kooli õpilased rääkimise ja suultlugemise teel. Vastuseid võis mõnevõrra mõjutada fakt, et Hiie kooli informantide hulgas oli rohkem vaegkuuljaid kui Heleni koolis küsitletute seas. Koduse suhtluskeele valik võis sõltuda ka pereliikmete eesti viipekeeles oskusest. Heleni koolist pärit informandid hindasid pereliikmete viipekeeles oskust väga heaks, Tartu Hiie Kooli õpilased kirjutasid, et pereliikmete viipekeeles oskus on rahuldav või ei oska nad seda üldse. Kakskeelse ja oraalse õppemeetodiga koolide õpilaste keelekasutus erines ka väljaspool kodu suhtlemisel. Tallinna Heleni Kooli õpilased suhtlesid väljaspool kodu enamasti kirjutamise teel, Tartu Hiie Kooli õpilased vastasid, et nad räägivad ja loevad suult. Kui Heleni kooli õpilased suhtlesid kuuljate sõpradega peamiselt kirjalikult, siis Hiie kooli laste hulgas kasutati võrdselt rääkimist ja kirjutamist. Seega võib läbiviidud küsitluses osalenud informantide vastuste põhjal oletada, et Tartu Hiie Koolis õpivad pigem oraalsed ja Tallinna Heleni Koolis viipekeelsed kurdid.

Küsitluse tulemused olid igati ootuspärased, kuid huvitav on see, et kooli õppemeetod avaldas suurt mõju peresisesele suhtlusele. Kuigi enamikul kakskeelse õppemeetodiga Tallinna Heleni kooli õpilastel olid kuuljad vanemad, kasutati nendega suhtlemisel eesti viipekeelt. Tartu Hiie kooli õpilaste väitel nende vanemad nii kõrgel tasemel viipekeelt ei oska. Üks võimalik seletus on, et tänu oraalsele õppemeetodile on õpilaste kõne arenenud sel määral, et viipekeeles kasutamine ei ole vajalik. Tulemusi võis mõjutada ka fakt, et Heleni kooli õpilaste kurtide lapsevanemate osakaal ületas Hiie kooli oma. Sellegipoolest võib õpilaste vastustele tuginedes väita, et peaaegu kõik kakskeelse õppemeetodi järgi õppivate informantide kuuljad vanemad oskavad mingil määral viipekeelt. Kokkuvõttes näitasid küsitluse tulemused, et eesti kurtide kogukond on heterogeenne, eesti keele ja eesti viipekeeles osatähtsus kurtide suhtluses sõltub mitmest tegurist. Üks neist on õppemeetodi valik koolis. Kakskeelse ja oraalse õpetusega kooli õpilased erinevad selle poolest, mis keelt nad oma emakeeleks peavad, milline on nende eesti keele ja viipekeeles oskus, mil viisil nad suhtlevad pereliikmetega ja väljaspool kodu.

Kirjandus

- EASTERBROOKS, S., BAKER, S. 2002. *Language Learning in Children who are Deaf and Hard of Hearing*. Multiple Pathways. Boston: Allyn and Bacon.
- LAIAPEA, V., MILJAN, M., SUTROP, U., TOOM, R. 2003. *Eesti viipekeel*. Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus.
- LUCAS, C., VALLI, C. 1992. *Language Contact in the American Deaf Community*. San Diego, CA: Academic Press.
- SUTROP, U. 2005. Estonian Sign Language. – *Ethnologue: Languages of the World. Fifteenth edition*. Ed. Gordon, R., Jr. Dallas, Texas: SIL International.
- TOOM, R. 2002. Kurtide keeleline variatiivsus kommunikatsioonis. – *Eripedagoogika. Logopeedia ja emakeel*, 3, 25–32.
- TRÜKMANN, M. 2005. Viiperuum ja selle kasutamine viipekeele grammatikas. – *Eripedagoogika. Kuulmislangus*, märts, 95–101.
- WILCOX, S., WILCOX, P. P. 1997. *Learning to See. Teaching American Sign Language as a Second Language. Second edition*. Washington, DC: Gallaudet University Press.

The Influence of Bilingual and Oral Teaching Method on the Language Use of Deaf Children

Summary

The deaf use sign language and spoken language (in written form) in their everyday life, and therefore they are considered to be bilingual. Teaching methods in schools play an important role in deaf bilingualism. Estonian deaf students are mainly educated by using the bilingual method at the Tallinn Helen's School or by the oral method at the Tartu Hiie School. In order to observe how these methods influence the language use of the deaf, a questionnaire was administered to the students of the abovementioned schools. The children were asked how they communicated with their family, their hearing friends and strangers. It was also asked what their mother tongue was, on what level they spoke Estonian and Estonian Sign Language (ESL), and how they evaluated their own language skills and the ESL skills of their family members.

There were several differences among the students from the two schools. The students from the bilingual school considered Estonian Sign Language as their mother tongue, whereas the children from the oral school wrote Estonian as an answer. Interestingly, the students from the Helen's School rated both their ESL and Estonian skills higher than the students from the Hiie School. The answers indicate that they also evaluated their parents' ESL skills higher. This may be the reason why the students from the bilingual school communicated in ESL at home, and the children from the oral school tended to speak and lip-read. The language use outside the home differed as well: the students from the Hiie school usually spoke and lip-read, whereas the students from the Helen's School wrote. When talking to hearing friends, the students from the oral school communicated equally in writing and speaking, while the students from the bilingual school mostly wrote.

The results of the questionnaire showed that teaching methods influenced greatly the language use in the family. Although most students at Helen's School had hearing parents, ESL was used for communicating with them. The results indicated that the Estonian Deaf community is heterogeneous; the importance of ESL and Estonian varies in communication. One of the factors that influences the variation is the teaching method used at school.

Keywords: bilingualism, bilingual education, oral education, sign language, special education